

استاندارد عملکردی آزمایش تعیین حساسیت ضد میکروبی به روش انتشار از دیسک

مترجمان به ترتیب حروف الفبا:

دکتر غلامرضا ایراجیان

دکتر محمدعلی پرومند

دکتر فریناز راشد مرندی

دکتر محمد رهبر

دکتر فرشته شاهچراغی

دکتر مسعود شریفی

مهناز صارمی

دکتر فاطمه فلاح

دکتر بابک ولیزاده

ویراستار:

دکتر مسعود شریفی

انجمن میکروبیولوژی و ایمنولوژی ایران

عنوان و نام پدیدآور: استاندارد عملکردی آزمایش تعیین حساسیت ضد میکروبی به روش انتشار از دیسک / آزمایشگاه مرجع سلامت:

ترجمان به ترتیب حروف الفبا غلامرضا ایراجیان - [و دیگران]

مشخصات نشر: تهران: مرکز نشر صدا، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری: ۱۶۴ ص: مصور، جدول.

شابک: 978-964-359-294-3

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: مترجمان به ترتیب حروف الفبا غلامرضا ایراجیان، محمدعلی برومند، فریبا زاهد مرندی، محمد رهبر، فرشته شاهچراغی، مسعود شریفی، مهناز صارمی، فاطمه فلاح، بابک ولی زاده.

یادداشت: عنوان اصلی: **Performance Standard for Antimicrobial Disk Susceptibility Testing**

یادداشت: واژنامه.

موضوع: میکروبی شناسی - حساسیت سنجی

موضوع: میکروبی شناسی - حساسیت سنجی - دستنامه ها

شناخه افزوده: ایراجیان، غلامرضا، مترجم

شناخه افزوده: آزمایشگاه مرجع سلامت

شناخه افزوده: Reference Health Laboratory

رده بندی کنگره: ۶۸QR ایچ ۹۳۹ ۱۳۹۱

رده بندی دیویی: ۶۱۵/۳۲۹

شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۹۲۹۸۷

استاندارد عملکردی آزمایش تعیین حساسیت ضد میکروبی به روش انتشار از دیسک

Performance Standard for Antimicrobial Disk Susceptibility Testing

ترجمان به ترتیب حروف الفبا: دکتر غلامرضا ایراجیان، دکتر محمدعلی برومند،

دکتر فریبا زاهد مرندی، دکتر محمد رهبر، دکتر فرشته شاهچراغی

دکتر مسعود شریفی، مهناز صارمی، دکتر فاطمه فلاح، دکتر بابک ولی زاده

ویراستار: دکتر مسعود شریفی

خدمات طراحی، چاپ و نشر: مرکز نشر صدا

نوبت چاپ: اول (۱۳۹۱)

شمارگان: ۷۰۰۰ نسخه

شابک: 978-964-359-294-3 978-964-359-294-3

حق چاپ برای آزمایشگاه مرجع سلامت محفوظ است.

تهران: تقاطع خیابان ولی عصر و مطهری، خیابان منصور، شماره ۲۴

تلفن: ۸۸۵۰۳۱۵ و ۸۸۵۳۱۰۳، دورنگار: ۸۸۷۳۶۵۳

فهرست مطالب

۹	پیش‌گفتار
۱۱	فصل اول: سند M02-A10
۱۱	کلیده روش‌های استاندارد در سنجش حساسیت به روش انتشار از دیسک استاندارد تأییدشده ویرایش ۱۰
۱۱	۱. چشم‌انداز
۱۱	۲. مقدمه
۱۲	۳. اقدامات احتیاطی استاندارد
۱۲	۴. واژه‌شناسی
۱۲	۵. تعاریف
۱۳	۶. اختصارات/ سری نامها
۱۴	۵. موارد انجام آزمایش‌های تعیین حساسیت ضد میکروبی
۱۵	۶. انتخاب عوامل ضد میکروبی برای آزمایش روتین و گزارش‌دهی
۱۵	۶.۱ گزارش‌های روتین
۱۵	۶.۲ اسامی غیر تجاری (ژنریک)
۱۸	۳.۶ دستورالعمل‌های انتخاب دارو
۱۹	۴.۶ دستورالعمل پیشنهادی برای آزمایش و گزارش‌دهی روتین و انتخابی
۲۰	۷. مواد مورد نیاز برای آزمایش تعیین حساسیت میکروبی
۲۰	۱.۷ مولر هیتون آگار
۲۱	۲.۷ آزمایش سویه‌هایی که به خوبی رشد نمی‌کنند
۲۱	۳.۷ دیسک‌های ضد میکروبی
۲۲	۸. تهیهٔ سوپانتیون میکروبی برای انجام آزمایش تعیین حساسیت به روش انتشار از دیسک
۲۲	۱.۸ کدورت استاندارد برای تهیهٔ سوپانتیون
۲۲	۲.۸ تهیهٔ سوپانتیون میکروبی (ماپه میکروبی)
۲۳	۹. روش انجام آزمایش انتشار از دیسک
۲۳	۱.۹ تلقیح باکتری در ظرف پتری
۲۳	۲.۹ دیسک‌گذاری روی ظرف پتری تلقیح‌شده
۲۴	۳.۹ خواندن نتایج و تفسیر آنها
۲۵	۱۰. باکتری‌های پر نیاز
۲۵	۱.۱۰ هموفیلوس آلفولانزا و هموفیلوس پارآلفولانزا
۲۶	۲.۱۰ سیریا گونوره
۲۷	۳.۱۰ سیریا منتریدیس
۲۸	۴.۱۰ استرپتوکوکوس پنومونیه و سایر گونه‌های استرپتوکوک
۲۹	۱۱. میکروارگانیزم‌هایی که به توجه خاص نیاز دارند
۲۹	۱.۱۱ استافیلوکوک‌ها
۳۵	۲.۱۱ نتروکوک‌ها
۳۶	۳.۱۱ مقاومت ناشی از بنالاکتاماز در باسیل‌های گرم منفی
۳۸	۴.۱۱ استرپتوکوکوس پنومونیه
۳۸	۱۲. مقاومت القایی به کلیندامایسین

۳۹	۱.۳. آزمایش‌های بتالاکتماز
۳۹	۱.۳.۱ هدف
۳۹	۲.۱۳ انتخاب آزمایش بتالاکتماز
۴۰	۱.۴ تفسیر نتایج آزمایش انتشار از دیسک
۴۰	۱.۱۴ استانداردهای تفسیر قطر هاله عدم رشد
۴۰	۲.۱۴ معیارهای تفسیر
۴۰	۱.۵ روش‌های کنترل کیفیت و تضمین کیفیت
۴۰	۱.۵.۱ هدف
۴۰	۲.۱۵ مسئولیت‌ها در کنترل کیفیت
۴۱	۳.۱۵ انتخاب سویه‌های کنترل کیفی برای انجام کنترل و تضمین کیفیت
۴۲	۴.۱۵ نگهداری و آزمایش سویه‌های کنترل کیفیت
۴۲	۵.۱۵ کنترل کیفیت بهره (Batch) یا سری ساخت
۴۳	۶.۱۵ محدوده قطر هاله مهار رشد در باکتری‌های کنترل کیفیت
۴۳	۷.۱۵ تعداد آزمایش‌های کنترل کیفیت
۴۴	۸.۱۵ اقدام اصلاحی
۴۵	۹.۱۵ گزارش نتایج بیماران زمانی که آزمایش‌ها خارج از کنترل هستند
۴۶	۱۰.۱۵ تأیید نتایج آزمایش بیمار
۴۶	۱۱.۱۵ سایر روش‌های کنترلی
۴۷	۱۶. محدودیت‌های روش انتشار از دیسک
۴۷	۱.۱۶ کاربرد آزمایش در گروه‌های مختلف باکتری‌ها
۴۷	۲.۱۶ نتایج همراه‌کننده
۴۷	۳.۱۶ ظهور مقاومت
۴۷	۱۷. آزمایش‌های غربالگری
۴۸	پیوست A نمودارهای جریان کار در پروتکل کنترل کیفیت
۵۰	پیوست B تهیه محیط‌های کشت و محلول‌ها
۵۳	پیوست C. شرایط انجام آزمایش تعیین حساسیت ضد میکروبی به روش انتشار از دیسک
۵۵	پیوست D سویه‌های کنترل کیفیت برای آزمایش‌های تعیین حساسیت ضد میکروبی
۵۸	پیوست E نگهداری سویه‌های کنترل کیفیت

فصل دوم: سند M100-S21

۵۹	مقدمه در رابطه با جدول‌های شماره ۱ و ۲ برای استفاده همراه با اسناد M02-A10 (روش انتشار از دیسک) و M07-A8 (آزمایش MIC)
۵۹	I انتخاب عوامل ضد میکروبی برای آزمایش و گزارش
۶۱	II گزارش نتایج
۶۳	III توضیحات تکمیلی مرتبط با درمان
۶۳	IV صحه‌گذاری نتایج بیمار
۶۴	V ایجاد مقاومت و آزمایش باکتری‌هایی که مجدداً جدا شده‌اند
۶۴	VI هشدار
۶۴	VII. آزمایش‌های غربالگری
۶۶	VIII اختصارات و سری نام‌ها

جدول 1A. گروه‌بندی پیشنهادی عوامل ضد میکروبی با کاربرد بالینی مورد تأیید FDA. که آزمایشگاه‌های میکروب‌شناسی باید آن را برای آزمایش و گزارش روتین ارگانیسم‌های کم‌نیاز در نظر بگیرند

- جدول 1B. گروه‌بندی پیشنهادی عوامل ضد میکروبی با کاربرد بالینی مورد تأیید FDA. که آزمایشگاه‌های میکروب‌شناس باید آن را برای آزمایش و گزارش روتین از کلیسم‌های پریناز در نظر بگیرند ۷۲
- جدول 1C. گروه‌بندی پیشنهادی عوامل ضد میکروبی که باید برای آزمایش و گزارش دهی روتین از کلیسم‌های بی‌هوازی، در نظر گرفته شوند ۷۶
- جدول 2A. استانداردهای تفسیر حداقل غلظت معامت‌کننده از رشد (MIC) و قطر هاله مهار رشد برای انتروباکتریاسه ۷۷
- جدول تکمیلی 2A-S1. آزمایش‌های غربالگری و تأییدی تعیین ESBL در سویه‌های کلبسیلا پنومونیه، کلبسیلا آکسی‌توکا، انتریشیا کلمی و پروتئوس میرابیلیس برای استفاده با جدول 2A ۸۲
- جدول تکمیلی 2A-S2. آزمایش تأییدی برای انتروباکتریاسه مشکوک به تولید کارباپنم‌ها، در صورت استفاده از معیارهای تفسیری «جدید» برای کارباپنم‌ها ۸۴
- جدول تکمیلی 2A-S3. آزمایش تأییدی برای انتروباکتریاسه مشکوک به تولید کارباپنم‌ها در صورت استفاده از معیارهای تفسیری «قدیمی» برای کارباپنم‌ها برای استفاده با جدول 2A در (M100-S20) ۸۸
- جدول 2B-1. استانداردهای تفسیر MIC و قطر هاله مهار رشد برای سودوموناس آئروزیوزا ۹۲
- جدول 2B-2. استانداردهای تفسیر MIC و قطر هاله مهار رشد برای گونه‌های اسپرتریاکتر ۹۴
- جدول 2B-3. استانداردهای تفسیر MIC و قطر هاله مهار رشد برای بورشلندریا سانسیا ۹۶
- جدول 2B-4. استانداردهای تفسیر MIC و قطر هاله مهار رشد برای استنوتروپوموناس مالتوفیلیا ۹۷
- جدول 2B-5. استانداردهای تفسیر MIC ($\mu\text{g/mL}$) برای سایر باسیل‌های گرم منفی غیر از انتروباکتریاسه ۹۸
- جدول 2C. استانداردهای تفسیر MIC و قطر هاله مهار رشد برای گونه‌های استافیلوکوک ۱۰۰
- جدول تکمیلی 2C-S4. آزمایش‌های غربالگری تولید بتالاکتامازها، مقاومت به اگزاسیلین، مقاومت به اگزاسیلین به واسطه *mecA* ژن با استفاده از سفوکسیتین، MIC و انکوماسین $\geq 4 \mu\text{g/mL}$ مقاومت القایی به کلیندامایسین و مقاومت سطح بالا به موپیروسین (mupirocin) در گروه استافیلوکوکوس اورئوس برای استفاده همراه با جدول 2C ۱۰۹
- جدول تکمیلی 2C-S5. آزمایش‌های غربالگری تولید بتالاکتامازها، مقاومت به اگزاسیلین به واسطه ژن *mecA* با استفاده از سفوکسیتین، مقاومت القایی به کلیندامایسین در استافیلوکوک‌های کواگولاز منفی (به استثناء استافیلوکوکوس لاگنانسیس) برای استفاده همراه با جدول 2C ۱۱۲
- جدول 2D. استانداردهای تفسیر MIC و قطر هاله مهار رشد برای گونه‌های انتروکوک ۱۱۴
- جدول تکمیلی 2D-S6. آزمایش‌های غربالگری برای تعیین سطح بالای مقاومت به آمینو گلیکوزیدها (HLAR)، مقاومت و انکوماسین در گونه‌های انتروکوک جهت استفاده همراه با جدول 2D ۱۱۷
- جدول 2E. استانداردهای تفسیر MIC و قطر هاله مهار رشد برای هموفیلوس فلورانتا و هموفیلوس پارفلورانتا ۱۱۸
- جدول 2F. استانداردهای تفسیری MIC و قطر هاله مهار رشد برای نیسریا گونوره ۱۲۲
- جدول 2G. استانداردهای تفسیری MIC و قطر هاله مهار رشد برای استرپتوکوکوس پنومونیه ۱۲۵
- جدول 2H-1. استانداردهای تفسیری MIC و قطر هاله مهار رشد برای گونه‌های استرپتوکوک بتاهمولیتیک دستور تهیه (LHB) خون لیو شده اسب (۰.۵۰) ۱۲۹
- جدول ضمیمه 2H-1-S7. آزمایش غربالگری برای مقاومت القایی کلیندامایسین در گروه بتاهمولیتیک گونه‌های استرپتوکوک جهت استفاده با جدول 2H-1 ۱۳۳
- جدول 2H-2. استانداردهای تفسیری MIC و قطر هاله مهار رشد برای گروه ویریدنس، گونه‌های استرپتوکوک ۱۳۴
- جدول 2I. استانداردهای تفسیری MIC و قطر هاله مهار رشد برای نیسریا منتزیدیس ۱۳۷

۱۴۰	جدول 2J استانداردهای تفسیری MIC ($\mu\text{g/ml}$) برای باکتری‌های بی‌هواری
	جدول 3A محدوده‌های کنترل کیفی برای ازگاتیسم‌های کم‌باز در روش انتشار از دیسک/یا استفاده از محیط موثر هیتون بدون مواد افزودنی
۱۴۲	
۱۴۴	جدول 3B محدوده‌های کنترل کیفی برای ازگاتیسم‌های پریناز در روش انتشار از دیسک
۱۴۶	جدول 3C راهنمای مرجع برای تعیین دفعات انجام آزمایش کنترل کیفی در روش انتشار از دیسک
۱۴۷	جدول 3D راهنمای حل مشکلات کنترل کیفی در روش انتشار از دیسک
	پیوست A پیشنهادهایی برای تأیید مقاوم (R)، حساس بینابینی (I) یا غیرحساس (NS) در آزمایش تعیین حساسیت ضد میکروبی و شناسایی ازگاتیسم
۱۴۹	
۱۵۲	پیوست B مقاومت ذاتی - آنزیم‌های باکتریایی
۱۵۳	پیوست C سوپه‌های کنترل کیفی برای آزمایش‌های تعیین حساسیت ضد میکروبی
۱۵۶	پیوست D گزارش جمعی تعیین حساسیت ضد میکروبی برای ازگاتیسم‌های گروه باکتریوئیس فرازیلیس
	پیوست E گزارش جمعی تعیین حساسیت ضد میکروبی برای ازگاتیسم‌های بی‌هواری به‌جز گروه باکتریوئیس فرازیلیس
۱۵۷	
۱۵۸	وزانه‌نامه I، بتالاکتامها، معرفی کلاس و زیرکلاس و نام ژنتیک
۱۵۹	وزانه‌نامه J، غیربتالاکتامها، معرفی کلاس و زیرکلاس و نام ژنتیک
۱۶۰	وزانه‌نامه II اختصارات / نحوه تجویز / کلاس دارو برای عوامل ضد میکروبی فهرست‌شده از M100-S21
	وزانه‌نامه III فهرست اختصارات پکسان استفاده‌شده برای بیش از یک عامل ضد میکروبی در محصولات
۱۶۳	تشخیص ایالات متحده